

Βιβλιοπαρουσιάσεις

Θ.Π. Τάσιος

Αξίες και Πράξεις

Αθήνα, Τροχαλία, σελίδες 301

Το τελευταίο αυτό βιβλίο του καθηγητή Τάσιου είναι μια συλλογή κειμένων, που έχει πρόσφατα δημοσιεύσει στα ελληνικά και αγγλικά. Είναι το τρίτο αυτής της μορφής βιβλίο του συγγραφέα. Το πρώτο, που δημοσιεύτηκε το 1974, είχε σαν κεντρική ιδέα του προβληματισμού του την έννοια της ελευθερίας και αποτελείτο από άρθρα και διαλέξεις της εποχής της δικτατορίας.

Το δεύτερο, που δημοσιεύτηκε δύο χρόνια αργότερα, διαπραγματεύεται θέματα ελευθερίας και παιδείας. Η τωρινή συλλογή εκφράζει την αγωνία του συγγραφέα για τη φθορά και απώλεια των αξιών, που

συμπαράσφουρουν στον αφανισμό το σύγχρονο άνθρωπο.

Πρόκειται για ρεαλιστική καταγραφή της νεοελληνικής πραγματικότητας, με την τολμηρή και διαπεραστική γραφή του διανοητή που δεν έχει μάθει να χαϊδεύει και να εξαπατά, για να γίνει αρεστός στον αναγνώστη. Πρόκειται για κατάθεση που ενοχοποιεί και για λόγο που συνταράσσει. Ο συγγραφέας δεν κρύβει πως αυτός είναι ο σκοπός του: "Τέρμα στα νανουρίσματα", θα πει. Γι αυτό το μήνυμα που φέρνει είναι ανελέητο, αλλά απόλυτα επίκαιρο και ίσως συνταρακτικό.

Π.Τ.

Martin Carnoy

Κράτος και Πολιτική Θεωρία

Οδυσσέας, Αθήνα

Ο Martin Carnoy εξετάζει στο βιβλίο του τη σύγχρονη συζήτηση γύρω από το κράτος και το πολιτικό

σύστημα. Η θεωρητική του εργασία εστιάζεται στην ανάλυση του κράτους και του πολιτικού συστήματος

από "ταξική σκοπιά". Αυτό που τον ενδιαφέρει είναι η αναζήτηση της συνέχειας στην ανάλυση του κράτους από τους κλασικούς του μαρξισμού έως τους μετα-λενινιστές νέο-μαρξιστές θεωρητικούς. Υποστηρίζει ότι το κράτος αποτελεί κεντρικό αντικείμενο έρευνας των κοινωνικών επιστημών και επισημαίνει ότι οι θεωρίες και οι επιμέρους αντιλήψεις για το κράτος εμπεριέχουν διαφορετικές όψεις και προβληματικές για τον κοινωνικό μετασχηματισμό.

Για τον Carnoy οι νέες θεωρίες για το κράτος αντλούν το περιεχόμενό τους από τις παραδοσιακές προβληματικές, παράλληλα όμως μετατοπίζουν το ενδιαφέρον τους από το οικονομικό επίπεδο, για να υποδείξουν το πολιτικό επίπεδο ως το κεντρικό κομβικό σημείο της ταξικής πάλης. Μ' αυτή τη μετατόπιση, εξυπακούεται για τον Carnoy, αλλάζουν και οι μορφές του πολιτικού αγώνα για τη μετάβαση στο σοσιαλισμό, είναι

πλέον πολιτικά τα μέσα που πρέπει να χρησιμοποιηθούν για το ξεπέραςμα του καπιταλισμού και ο σοσιαλισμός δεν μπορεί παρά να είναι δημοκρατικός.

Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται το κράτος από τη σκοπιά της αμερικανικής πολιτικής σκέψης. Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζονται οι παραδοσιακές μαρξιστικές αντιλήψεις για το κράτος. Στα κεφάλαια 3,4 και 5 συζητώνται οι θέσεις των μετα-λενινιστών, νέο-μαρξιστών Θεωρητικών (Antonio Gramsci, Luis Althusser, Νίκος Πουλαντζάς, Claus Offe, Joaquim Hirsch). Στα κεφάλαια 6 και 7 εξετάζονται οι αναφορές των νεο-μαρξιστών σε ζητήματα δημοκρατίας και μετάβασης στο σοσιαλισμό. Στα κεφάλαια 8 και 9 αναλύεται η σύγχρονη αμερικανική πολιτική θεωρία για τις τάξεις και το κράτος καθώς και οι προοπτικές που ανοίγονται για την πολιτική θεωρία.

N.Σ.

Δημήτρης Χαραλάμης
Πελατειακές σχέσεις και λαϊκισμός:
Η εξωθεσμική συναίνεση στο
ελληνικό πολιτικό σύστημα
 Εξάντας, Αθήνα 1989, σελίδες 342

Ο Δ. Χαραλάμης καταπιάνεται μ' ένα θέμα που πέρα από την εξαιρετική του επικαιρότητα συνιστά και ένα από τα βασικότερα προβλήματα εκσυγχρονισμού του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού. Πρόκειται για ένα βιβλίο επίκαιρο, μετά την έξαρση της συζήτησης που άνοιξε πρόσφατα για το λαϊκισμό, που έρχεται να συ-

νεισφέρει, με μια διαχρονική ματιά, στην ανάλυση των προβλημάτων συγκρότησης του πολιτικού συστήματος στην Ελλάδα από τα πρώτα βήματα του εθνικού κράτους έως σήμερα.

Το κεντρικό ζήτημα που θέτει ο συγγραφέας είναι η "διεύρυνση του κοινωνικού συμβολαίου" που πραγ-

ματοποιείται στις δυτικές καπιταλιστικές χώρες μετά το τέλος του Α΄ παγκόσμιου πολέμου και η συνακόλουθη ανάδειξη της διφυούς σχέσης "ανταγωνισμού-συναίνεσης". Ανταγωνισμού όσον αφορά το οικονομικό επίπεδο. Συναίνεσης όσον αφορά το θεσμικό κοινωνικό πλαίσιο που νοείται ως "αντικειμενοποίηση των συμβολαϊκών διαδικασιών".

Όπως υποστηρίζει ο συγγραφέας, αν και το ελληνικό σύνταγμα του 1864 μπορεί να θεωρηθεί πρωτόπορο σε σχέση με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά, εντούτοις η διεύρυνση του κοινωνικού συμβολαίου δεν αποτελεί προϊόν κοινωνικών αγώνων αλλά αποτελέσματα της πολιτικής και κοινωνικής κυριαρχίας των προεστών και των προυχόντων, που μ' αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζουν την κυριαρχία τους στον κρατικό σχηματισμό. Μ' αυτή την έννοια το ελληνικό κοινοβουλευτικό σύστημα δεν αποτελεί παράγωγο μιας κάποιας συμβολαϊκής διεύρυνσης, αλλά συνιστά ένα

μηχανισμό κυριαρχίας.

Η συναίνεση παράγεται μονάχα δια μέσου των πελατειακών σχέσεων που, όταν πλέον δεν μπορούν να αποτελέσουν κυρίαρχο στοιχείο του πολιτικού συστήματος, δίνουν τη θέση τους στην εμφάνιση του λαϊκισμού.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι ιδιαιτερότητες του ελληνικού πολιτικού συστήματος από το συνταγματικό κοινοβουλευτικό σύστημα του 19ου αιώνα έως το μεσοπόλεμο. Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζεται η αντιπαράθεση των εκσυγχρονιστικών και παραδοσιακών ρευμάτων που σηματοδεύουν τη μεταπολεμική περίοδο στα πλαίσια της εμφάνισης ενός σύγχρονου κρατισμού. Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται η μεταπολιτευτική περίοδος και η επικράτηση του λαϊκισμού σ' όλο σχεδόν το φάσμα του πολιτικού συστήματος.

Ν.Σ.

